

Filmoteka Szkolna

Temat lekcji: Jak „rodzina człowiecza” decyduje o losie swoich członków? – o filmach „Rodzina człowiecza” i „Cześć Tereska”

Opracowanie: Wioletta Ciak (IX LO im. Kl. Hoffmanowej w Warszawie)

Etap edukacyjny: szkoła podstawowa (klasy 7-8), szkoła ponadpodstawowa

Przedmiot: język polski, wiedza o społeczeństwie

Czas: 1 godzina lekcyjna (plus projekcja filmu)

Cele lekcji:

Uczeń:

- definiuje pojęcie „rodzina” wskazując jej socjologiczne, antropologiczne i prawne aspekty;
- scharakteryzuje – na przykładzie filmu - wybrany modele rodziny oraz podaje inne przykłady wykorzystania tego archetypu w literaturze;
- rozwija umiejętność analizy dzieła filmowego;
- porównuje filmy pod kątem problematyki i sposobu obrazowania;
- wymienia podstawowe cechy estetyki filmowej.

Metody pracy:

- praca w grupach lub w parach
- indywidualna praca z dziełem filmowym
- prezentacja

Środki dydaktyczne:

- film „Rodzina człowiecza” W. Ślesickiego
- film „Cześć Tereska” R. Glińskiego
- karty pracy ucznia (3 grupy)

Uwagi:

To propozycja przeznaczona dla klasy humanistycznej lub grupy młodzieży o sprecyzowanych zainteresowaniach, z dobrą znajomością formy filmowej i umiejętnością analizy porównawczej.

Założeniem lekcji jest porównanie dwóch obrazów filmowych – „Rodziny człowieczej” i „Cześć Tereska”, analizowanych według tych samych zagadnień, zaproponowanych w kartach pracy. Ten scenariusz może być realizowany po zajęciach wykorzystujących film „Cześć Tereska”.

Przebieg zajęć:

1. Nauczyciel zapowiada, że zajęcia poświęcone będą analizie jednego filmu dokumentalnego („Rodzina człowiecza”). Wyjaśnia też, że będą pracowali nad podobnymi pytaniami jak przy filmie „Cześć Tereska”. Ułatwi to – na zakończenie zajęć – porównanie pewnych zagadnień obecnych w obu filmowych obrazach.
2. Po projekcji filmu pytamy uczniów o ich wrażenia – obraz Ślesickiego jest szczególny w swojej formie, warto więc nadać tym swobodnym wypowiedziom taki kierunek, by uczniowie sami wskazywali charakterystyczne cechy „Rodziny człowieczej” (np. pytając o to, co uderzyło ich w formie filmu oraz jakimi środkami reżyser tworzy na ekranie poczucie harmonii).
3. Następnie nauczyciel zapoznaje młodzież z estetyką filmową Władysława Ślesickiego, reżysera „Rodziny człowieczej” lub wyznacza ucznia zainteresowanego polską szkołą dokumentu do przygotowania prezentacji na ten temat. Przede wszystkim warto wspomnieć o tym, że w filmie następuje odejście od publicystyki społecznej na rzecz świata pojedynczego człowieka. Reżyser

Filmoteka Szkolna

„Rodziny człowieczej” pokazuje pełne ciepła, współgrającego z obrazem natury, spojrzenie na człowieka, optymizm, liryzm mimo trudnych warunków bytowych, dążenie do ładu, harmonii i piękna. Tym samym tworzy dokument poetycki, w którym łagodny sposób filmowania przejawia się zarówno w rytmie montażu zgodnym z rytmem obserwowanych zdarzeń oraz powtarzalności fraz, jak i w treści poprzez tendencję do uogólniania, metaforyzacji obrazu.

4. Pytamy uczniów, jak rozumieją pojęcie „rodzina” – uczniowie w parach układają definicję rodziny. Ochotników prosimy o ich odczytanie. Uzupełniamy wypowiedzi uczniów, przywołując antropologiczne, socjologiczne oraz prawne rozumienie rodziny. Warto też krótko przedstawić znane modele kulturowe rodziny.
5. Dzielimy uczniów na 3 grupy. Każda z nich będzie analizowała inny aspekt filmu. Jeśli w klasie realizowane były zajęcia poświęcone omówieniu filmu „Cześć Tereska” podkreślamy podobieństwo analizowanych zagadnień (w obu filmach uczniowie analizują przestrzeń filmową, więzi emocjonalne między członkami rodziny oraz czynniki wpływające na kształtowanie się systemu wartości). Prosimy uczniów, aby podczas pracy w grupach odwoływali się do wypracowanych wtedy wniosków. Podczas publicznej prezentacji uczniowie powinni w 1-2 zdaniach wskazać podobieństwa i różnice pomiędzy obrazami Glińskiego i Ślesickiego (oczywiście dotyczące analizowanych aspektów).

Zadania dla grup:

- I grupa - W jaki sposób reżyser wykreował przestrzeń filmową (pejzaż wiejski). Zwróć uwagę na filmowe środki wyrazu, nazwij konwencję i wskaż ich funkcję w interpretacji obrazu?
- II grupa - W jaki sposób obraz filmowy podkreśla więź emocjonalną między członkami rodziny? Nazwij przedstawiony model rodziny, pokaż wykorzystanie istniejących w kulturze archetypów, toposów znanych ci z polskiej literatury chłopskiej?
- III grupa - Jaki wpływ na kształtowanie świata wartości bohaterów wywiera praca? Pokaż te elementy obrazu filmowego, które służą uwzniośleniu egzystencji chłopskiej.

Praca domowa:

W podsumowaniu uczniowskich prezentacji nauczyciel powinien podkreślić różnice w analizowanej formie filmowej oraz zestawienie surowej egzystencji chłopskiej, wpisanej w naturalny rytm świata, franciszkańskiej afirmacji Życia w „Rodzinie człowieczej” z przestrzenią miejską, oddziałującą destrukcyjnie na kształtującą się osobowość młodego człowieka w „Cześć Tereska”.